

Óze Zoltán¹

A civil-katonai kölcsönhatás jelentősége súlyos ABV-események kezelése során

The Significance of Civil-military Interaction in the Management of Severe CBRN Incidents

Absztrakt

Más katonai funkciókhoz és tevékenységekhez hasonlóan előfordulhat képesség-hiány, illetve bizonyos esetekben átfedés a nemzeti és a NATO védelmi intézkedések és eljárások területén egy lehetséges atom-, biológiai, vegyi (ABV-) incidens bekövetkeztekor. Az ilyen hiányosságokat, eljárásbeli különbségeket még az esemény bekövetkezése előtt célszerű azonosítani, hogy a védekezés során megvalósuló együttműködés minél gördülékenyebben történjen, és a lehető leghatékonyabbak legyenek az ellenintézkedések.

Hogyan teremtünk jobb kiindulási feltételeket a NATO-erők és a befogadó nemzet sikeres együttműködéséhez, áthidalva a szakadékat a 3. cikkely szerinti² tevékenységek támogatása és a NATO-erők mozgósításához szükséges háborús követelmény között súlyos ABV-incidens esetén? A szerző erre keresi a választ.

Kulcsszavak: ABV-védelem, civil-katonai interakció, ABV-incidens

Abstract

Like other military functions and activities, there is a gap between what nations can do and what NATO can do to allow successful CBRN event mitigation if NATO as a multinational, political lead organisation is requested to support such an effort. It is expedient

¹ University of Public Service, Faculty of Military Science and Officer Training, Institute of Military Course Management, Senior Officer – Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Katonai Tanfolyamszervező Intézet, főreferens, e-mail: ozezoltan@gmail.com

² 3. cikkely: „A jelen Szerződésben kitűzött célok hatatosabb elérése érdekében a Felek külön-külön és együttesen, folyamatos és hatatos önségely és kölcsönös segítség útján, fenntartják és kifejlesztik egyéni és kollektív védelmi képességüket fegyveres támadással szemben”. Online: www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/nato-16647/dokumentumok-1831D/az-eszak-atlanti-szerzodes-1831E/

to identify such deficiencies and procedural differences before the occurrence of the event, so that the cooperation during the defence would be as smooth as possible and the countermeasures would be as effective as possible.

How to create better starting points for successful cooperation between NATO forces and the host nation, bridging the gap between supporting Article 3 activities and the war requirement to mobilise NATO forces in the event of a major CBRN incident? The article is looking for the answer to this.

Keywords: CBRN defence, civil-military interaction, CBRN incident

1. Bevezetés

Az ABV-védelem tekintetében a NATO állam- és kormányfői elsősorban a NATO által telepített erők, területek és lakosság védelmére irányuló katonai képességek és intézkedések fejlesztésére összpontosítanak a következő elképzeléssel: „A Szövetség biztonságot nyújt – lakosságának, területének, és haderejének – az ABV fenyegetésekkel szemben, beleértve a tömegpusztító fegyvereket is.”³ A NATO aktívan törekszik megakadályozni a tömegpusztító fegyverek állami és nem állami szereplők általi elterjedését, a Szövetség tömegpusztító fegyverekkel szembeni védelme érdekében. Amennyiben a megelőzés kudarcot vall, és a Szövetség területén tömegpusztító fegyverek elleni támadás vagy ABV-esemény következik be, fel kell készülnie a helyzet kezelésére és a helyreállításra átfogó politikai, katonai, polgári és társadalmi megközelítés révén.

A fegyverzet-ellenőrzés területén tett erőfeszítések ellenére a tömegpusztító fegyverek elterjedése nem állt meg. Új veszélyforrás az ABV-fegyverek gyártásához szükséges anyagok, eszközök, szellemi termékek elterjedéséből adódó fenyegetés. Így ABV-eszközök szerepet kaphatnak kisebb helyi háborúkban is.⁴

A fenti mellett nem fegyver fokozatú sugárzó anyagok, mérgező anyagok és biológiai ágensek terrorista szervezetek által történő alkalmazása is veszélyt jelenthet. Különböző toxikus anyagok széles körben elérhetőek, és minimális szakértelemre van szükség bűnös felhasználásukhoz, bár korábban úgy gondolták, hogy azok kijuttatási nehézségei akadályt jelenthetnek az irreguláris csoportok számára.⁵

A radiológiai diszperziós eszközök alkalmazása például civil környezetben emberi veszteségek mellett gazdasági károkkal, de ennél is nagyobb mértékű pánikkal járhat. A radiológiai támadás következményeit felszámoló katasztrófavédelmi rendszerrel

³ NATO's Comprehensive, Strategic-Level Policy for Preventing the Proliferation of Weapons of Mass Destruction (WMD) and Defending against Chemical, Biological, Radiological and Nuclear (CBRN) Threats. *Nato.int*, 2009. 09. 03.

⁴ Berek Tamás – Pellérdi Rezső: ABV (CBRN) kihívásokra adott válaszlépések az EU-ban. *Bolyai Szemle*, 20. (2011), 3. 55–72.

⁵ Rezső Pellérdi – Tamás Berek: Redefining the CBRN risk assessment. *Academic and Applied Research in Military and Public Management Science*, 8. (2009), 12. 159–172.

szemben támasztott elsődleges követelmény, hogy képes legyen a károk gyors felmérésére, a megfelelő beavatkozó erők és eszközök kijelölésére és mozgósítására.⁶

Bár jelenleg a terrorista akciókat főleg hagyományos robbanóeszközök alkalmazásával valószínűsítik meg, számolni kell az ABV-anyagok jövőbeni felhasználásának kockázatával is. A fenyegetés és figyelemfelkeltés erőteljesebb lehet ebben az esetben a jelentősebb pszichológiai hatása okán.⁷

Az ABV-fenyegetések köre kiegészül a nem katonai csapásból származó ABV-veszélyhelyzet hasonló hatásaival. Tekintettel a veszélyes ipari objektumok számára, az ez irányú ABV-veszélyeztetettség növekedni fog. A lehetséges ellenséges alkalmazás mellett arra is fel kell készülni, hogy katasztrófák esetén együtt kell működni a katasztrófavédelmi szervekkel.⁸

Egy esetleges ABV-incidens drámaian befolyásolja a hadműveleti környezetet és a stratégiai helyzetet. Ezért az ABV-környezetben végzett műveletek végrehajtásakor rugalmasságra, alkalmazkodóképességre és öfenntarthatóságra van szükség. A közelmúlt eseményei szükségessé teszik a katonai erők ABV-környezetben való alkalmazásának újraértékelését. A tömegpusztító fegyverek alkalmazásának potenciálisan pusztító következményei miatt erőteljes ABV-védelmi intézkedéseket kell bevezetni annak érdekében, hogy a NATO-erők hatékonyan folytathassák a katonai műveleteket ABV-környezetben, és lehetővé tegyék a NATO számára, hogy szükség esetén segítséget nyújtson a szövetségeseknek és partnereknek.

Az ABV-felmérés során számos váratlan alkalmazási formára szinte csak következtetni lehet, a védelem körültekintő megszervezésével azonban jelentős mértékben csökkenthető a személyi állomány kockázata. Körültekintő és alapos ABV-védelem sem lehet elég hatékony a szerteágazó bevetési módszerekkel szemben.⁹

A jövőbeli ABV-védelemnek az ABV-eseményekre adott válaszok teljes spektrumába bele kell folynia, beleértve az információmegosztást, a hírszerzési adatok feldolgozását, az ABV-felderítési adatok, illetve a mintaazonosítások alapján a hadműveletek végrehajtásának módosítására tett javaslatokat, valamint a passzív védelmi intézkedések bevezetését, a válságreakálást, helyreállítást.

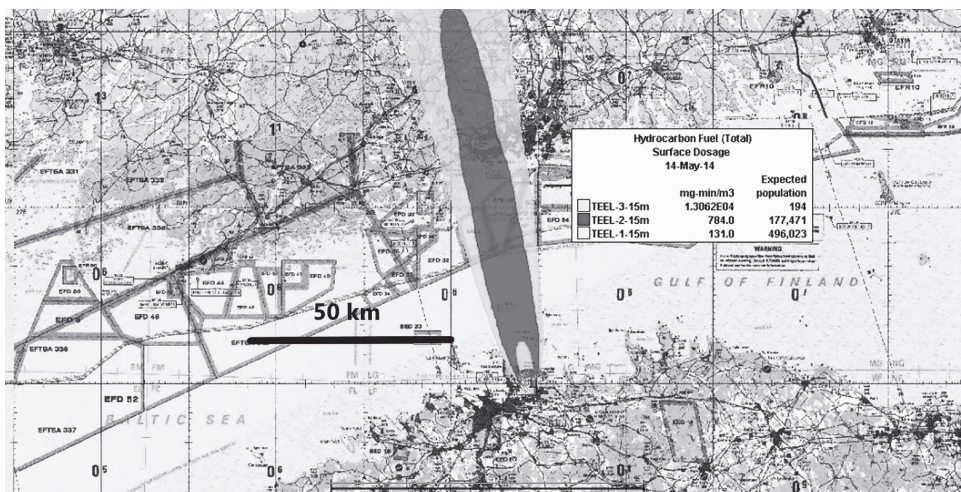
Nagy kiterjedésű ABV-események nem állnak meg az államhatároknál, a szomszédos országokra is hatással vannak. Az esemény volumene meghaladja az adott nemzet válságkezelési képességeit, nem képes egyedül kezelni minden következményt.

⁶ Pellérdi Rezső: Korunk kihívása a nukleáris terrorizmus. In Mankovits Tamás – Molnár Sándor Károly – Németh Sarolta (szerk.): *Tavaszi Szél. Konferenciakiadvány*. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2007.

⁷ Berek Tamás: ABV (CBRN) tűzservezőcsoport mint a biztonsági kihívásokra adott válaszlépés. *Bolyai Szemle*, 25. (2016), 4. 22–34.

⁸ Pellérdi Rezső: *Az ABV védelem kihívásai háborús és békeműveletekben. PhD-értekezés*. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2007. 5–6.

⁹ Grósz Zoltán – Berek Tamás: ABV-veszély elkerülésének rendszabályai. *Bolyai Szemle*, 16. (2007), 4. 50–61.

1. ábra: Példa nagy kiterjedésű ABV-eseményre

Forrás: saját kép HPAC (Hazard Prediction and Capability) szoftverrel szerkesztve

Egy ABV-incidens bekövetkeztekor a NATO nem tud önállóan, függetlenül reagálni. A helyzet megoldására adott megfelelő válaszok meghozatalának szükségessége miatt kiterjedt koordinációra és kapcsolattartásra, állandó szerepvállalásra és más érdekeltelekkel folytatott tárgyalásokra van szükség.

A civil-katonai együttműködésre és a civil-katonai interakcióra vonatkozó követelmények jelentősen növekedtek.¹⁰ Vannak jó példák a sikeres összefogásra: NATO-erők segítettek már olyan súlyos katasztrófák következményeinek felszámolásában, mint a pakisztáni földrengés, valamint számos nagy nyilvánosságot élvező eseményt is polgári szervezetekkel közösen biztosítottak, mint például az athéni olimpiai játékok, az isztambuli és rigai NATO csúcstalálkozók.

2. Miért civil-katonai interakció?

A civil-katonai együttműködés és a civil-katonai interakció fogalmaköre könnyen össze-tevésztethető. A NATO a „civil-katonai együttműködést” úgy határozta meg, mint „egy közös funkció, amely magában foglal egy sor olyan képességet, amely a küldetés céljai elérésének szerves részét képezi, és lehetővé teszi a NATO parancsnokságai számára, hogy hatékonyan részt vegyenek a különböző nem katonai szereplőkkel folytatott polgári-katonai interakciók széles spektrumában”. A „civil-katonai kölcsönhatás” jelentése „kommunikációs, tervezési és koordinációs tevékenységcsoport, amelyet a NATO katonai szervei folytatnak nemzetközi és helyi nem katonai szereplőkkel”.

¹⁰ Melinda Moore et alii: *Bridging the Gap: Developing a Tool to Support Local Civilian and Military Disaster Preparedness*. A Joint Endeavor Of Rand Health And the Rand National Defense Research Institute Center for Military Health Policy Research, 2010.

Mindkét tevékenység azonos időben zajlik a NATO-műveletek, illetve azok előkészítése során, „ezáltal kölcsönösen növelve a válságokra kidolgozott intézkedések hatékonyságát és eredményességét”.¹¹

A változó biztonsági környezet, a katonai missziók új típusai¹² (mint békefenntartó, stabilizációs és humanitárius missziók), a tömegpusztító fegyverek elterjedése és a terrorizmus a múlt század végén nagyobb civil-katonai együttműködésre szólított fel, beleértve a különböző nemzetközi civil szervezetekkel és a befogadó országgal való együttműködést, hogy a NATO és a nemzetek válaszolni tudjanak ezekre az új kihívásokra. A balkáni szerepvállalástól kezdődően az Északatlanti Szövetséget többször felkérték, hogy tervezzen és hajtson végre különböző válságreagáló műveleteket a hadsereg civil támogatásának átfogó megközelítésével, és fordítva. A NATO Stratégiai Konceptiója a következőképpen vázolja fel az effektív válságkezelés lényeges pontjait:

- Ki kell alakítani egy megfelelő, de szerény polgári válságkezelési képességet a civil partnerekkel való hatékonyabb együttműködés céljából, a NATO által vezetett műveletekből levont tanulságokra építve. Ez a képesség a polgári tevékenységek tervezésére, alkalmazására és koordinálására is használható mindaddig, amíg a feltételek lehetővé nem teszik e feladatok és felelőségek más szereplőkre történő átruházását.
- Az integrált civil-katonai tervezés fokozása a válság teljes spektrumában.
- Ki kell alakítani a képességet a helyi erők kiképzésére a válságövezetekben annak érdekében, hogy a helyi hatóságok a lehető leggyorsabban képesek legyenek a helyzet biztonságos kezelésére nemzetközi segítség nélkül.
- A tagállamok civil szakembereinek azonosítása és képzése, és e szakembergárda gyors rendelkezésre bocsátása kiválasztott missziókra, hogy képesek legyenek együttműködni a partnerországokból és egyéb intézményekből érkező katonai személyzetünkkel és civil szakembereinkkel.¹³

Az új missziókban részt vevő katonai erőknek gyakran a nem létező vagy elégtelen polgári képességeket kell helyettesíteniük. Másrészt a sokkal változatosabb ABV-fenyegetés (a veszélyes anyagok széles spektruma, az új járványok, új biotechnológiai eljárások stb.) és az ABV-terrorizmus elleni védelemmel kapcsolatos feladatok összetettsége nagyobb polgári támogatást igényel a hadsereg részéről a hiányzó szakértelem miatt.

Az ilyen jellegű feladatok koordinálására jött létre a NATO Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Bizottság (CEPC). Ez a szervezet felelős a polgári veszélyhelyzeti tervezésért (CEP).

A polgári veszélyhelyzeti tervezés alapvető polgári szakértelmet és képességeket biztosít a NATO számára a terrorizmus elleni védekezés és a következmények kezelése, a humanitárius és természeti katasztrófák elhárítása, valamint a kritikus infrastruktúra védelme terén. A NATO polgári veszélyhelyzeti tervezési tevékenységének

¹¹ CIMIC Handbook updated 11 February 2020.

¹² Szenes Zoltán: *Honvédelem – Védelempolitika. Kormányzati tanulmányok.* Budapest, Dialóg Campus, 2017. 44–49.

¹³ *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization.* 2010. 21–22.

elsődleges célja a szövetség válságkezelési műveleteinek és alapfunkcióinak támogatása. Meghatározóan két fő dimenziója van: miközben a polgári lakosság védelmére összpontosít, a polgári veszélyhelyzeti tervezést hasznosítják a NATO stratégiai tervezésének szisztematikus és hatékony támogatására is.

A polgári veszélyhelyzet kezelésnek 5 fő területe van NATO-ban:

- az 5. cikkely szerinti műveletek támogatása;
- válságkezelési műveletek támogatása;
- a nemzeti hatóságok támogatása a természeti és technológiai katasztrófák következményeinek felszámolásában;
- a nemzeti hatóságok támogatása az ABV-események/támadások következményeinek kezelésében;
- együttműködés a partnerekkel.

A polgári veszélyhelyzeti tervezést gyors reagálásra, azonnali cselekvésre és rövid távú fenntartásra tervezték.¹⁴ A katonai tervezés ellenben mindig hosszabb idejű és nagyobb területekre vonatkozik.

A NATO nem csak a tervezésben nyújt segítséget: egy súlyos ABV-katasztrófa esetén rendelkezésre áll az euroatlanti térségben a NATO legfontosabb polgári katasztrófa elhárítási gépezete, az Észak-atlanti Katasztrófa Reagálási Koordinációs Központ (EADRCC). Ennek fő feladata, hogy az információmegosztás fókuszpontjaként szolgáljon (főként a felső szintű tervezés során), a másik fő funkciója vész helyzetben az, hogy válaszoljon a katasztrófa sújtotta országok és/vagy az érintett nemzetközi szervezetek segítségnyújtási kérelmeire. A szervezetnek vannak összekötői a nemzetek polgári hatóságaihoz, és a nap 24 órájában készenlétben áll.¹⁵

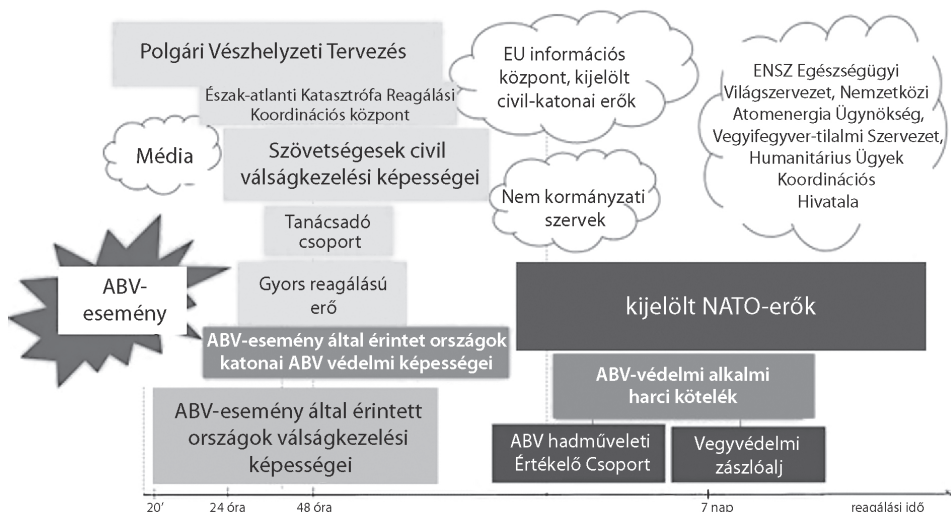
3. Az ABV-események kezelésébe bevonható szervezetek együttműködésének nehézségei

A NATO-országok ABV-védelmi katonai képességekkel és polgári képességekkel is rendelkeznek. Általánosságban elmondható, hogy az átfedések elkerülhetetlenek (az ABV-felderítés és -azonosítás, az orvosi támogatás, a vezetés és irányítás, a meteorológiai szolgálat, a radiológiai területellenőrző hálózat, a igazságügyi szakértői képességek stb.), de a párhuzamosságok oka megalapozott, figyelembe véve a békeidőben, valamint a válság ideje alatt végzett feladatok és küldetések eltérő jellegét.

Mivel az ABV-események hatásai szinte az élet minden területét érinthetik, a védekezés megszervezése sokszereplős feladat. Ennek szemléltetésére szolgál az alábbi 2. ábra.

¹⁴ Nemzetközi kapcsolatok – NATO.

¹⁵ Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre.

2. ábra: Az érintett szervezetek reakálási idővonala

Forrás: a szerző saját szerkesztése NATO Response Force és Combined Joint Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Defence Task Force alapján

A bevonható szereplők között vannak nemzeti civil és katonai, illetve nemzetközi civil és katonai szervezetek, hatóságok és szereplők is.

1. táblázat: ABV-események elleni védekezésbe bevonható szervezetek

Civil, NATO civil szektor		Katonai szektor	
NATO civil szektor	Nemzeti érdekelt felek	Nemzetközi szervezetek	Katonai Bizottság (MC)
Polgári Vészhelyzeti Tervezési Bizottság (CEPC)	Nemzeti vészhelyzet-tervezési hatóságok	Az ENSZ Humanitárius Ügyeket Koordináló Hivatala (UN OCHA)	NATO-Parancsnokság Nemzetközi Katonai Törzs (IMS)
NATO-parancsnokság Nemzetközi Törzs (IS)	Nemzeti gyorsbeavatkozó egységek	Az Európai Bizottság Vészhelyzet-kezelési Koordinációs Központja (ERCC)	Szövetséges Művelési Parancsnokság (J3 ABV-szakértő, Válság-és Művelési Irányító Központ)
Euroatlanti Katasztrófa-elhárítási Koordinációs Központ (EADRCC)	Nemzeti katasztrófavédelmi szervezetek	Nemzetközi Atomenergia-ügynökség (NAI)	Szövetséges Transzformációs Parancsnokság
	Nemzeti segélyszervezetek	Egészségügyi Világszervezet (WHO)	ABV-védelmi Kiválósági Központ (JCBRN Defence COE)
	Nemzeti katonai hatóságok	Vegyifegyver-tilalmi Szervezet (OPCW)	Civil-katonai Együttműködés Kiválósági Központ

Civil, NATO civil szektor		Katonai szektor
		Biológiai és Toxin-fegyver Tilalmi Egyezmény – Végrehajtási Támogató Egység (BWC-ISU)
		Krizismenedzsment és Katasztrófavédelmi Kiválósági Központ
		Biológiai és vegyi támadások gyors riasztási rendszere (RAS BICHAT)
		Multinacionális Orvosi Koordinációs Központ/ Európai Orvosi Parancsnokság
		Radiológiai veszély esetén alkalmazandó gyors értesítő rendszer (ECURIE)
		Nemzeti Katonai szervezetek

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Ennyi szereplő együttműködésének megszervezése rendkívül komplex feladat, és számos kihívást tartogat.

3.1. Doktrinális kihívások

A NATO-szabályzók tartalmazzák az ABV-védelmet, a civil-katonai interakciót, és egyes esetekben ez a két terület a szabályzó specialitása szempontjából kapcsolódik össze. Mindazonáltal nincs olyan publikáció (sem ABV-védelmi, sem CIMIC), amely meghatározná a válságkezelési intézkedéseket (különösen az ABVvédelmi intézkedéseket) a felkészítés, védelem és a következmények felszámolása tekintetében.¹⁶ Ezen túlmenően ellentmondás található a civil-katonai együttműködés (CIMIC) és az ABV-védelmi doktrínák között.¹⁷

Az ABV-védelmi doktrína így határozza meg a civil-katonai együttműködés felelősségét:

„A CIMIC szakemberek feladata, hogy tanácsaikkal támogassák a parancsnokot abban, hogy az ABV védelmi intézkedéseknek milyen hatása lesz a szövetséges erők és a helyi önkormányzat, a civil lakosság, a nemzetközi szervezetek, a nem kormányzati szervezetek (NGO) és a hadművelleti terület egyéb szervezetei/ügynökségei közötti kapcsolatokra.

A felelősségi körükbe tartozó ABV események kezeléséért a helyi polgári hatóságok elsődleges felelősséggel tartoznak, de ha erőforrásaik nem megfelelőek, segítséget kérhetnek. Hasonlóképpen, a közös haderő támogatást kérhet a polgári hatóságoktól az ABV esemény előtt, alatt és után.”¹⁸

A CIMIC-doktrína az ABV-védelem bekezdése alatt a következőket tartalmazza:

„A parancsnoknak átfogó megközelítéssel kell megterveznie, koordinálnia és végrehajtania a műveleteket, fokozott civil-katonai interakció alkalmazásával. Ez javítani

¹⁶ JCBRN Defence COE: Discussion Paper, Discovery Experiment to Inform Implementation of comprehensive CBRN civ-mil capabilities, 2020. 10. 02.

¹⁷ 73/2020 JCBRN Defence COE Interim report, 3.c.(1) (b), 2020. 11. 03.

¹⁸ AJP-3.8(B)(Ver.1) Allied Joint Doctrine for Comprehensive CBRN Defence, dated 3 October 2018. 65.

fogja a koordinációt és az együttműködést, holisztikusabb megközelítést biztosítva az ABV incidensre való reagálás során.

A joghatóságuk alá tartozó ABV események kezeléséért a helyi polgári hatóságok elsődleges felelősséggel tartoznak, de ha erőforrásaik nem megfelelőek, segítséget kérhetnek. Hasonlóképpen, a közös munkacsoport támogatást kérhet a polgári hatóságoktól az ABV esemény előtt, alatt és után.”¹⁹

A CIMIC-doktrína szerint a CIMIC-törzselem szerepe a koordináció megkönnyítése, az ABV Védelmi Doktrína azonban több felelősséget határoz meg a parancsnok tényleges támogatásának említésével. E két kiadvány szinkronizálása szükséges annak érdekében, hogy a katonai és polgári funkcionális terület szakértőinek állásfoglalása és együttműködése támogatni tudja a parancsnokot és a küldetést.

3.2. Kiképzés kihívásai

Figyelembe véve a polgári felkészültséget, a nemzeti ellenálló képességet és a NATO-szerződés 3. cikkelyét,²⁰ a civil és katonai képességek interoperabilitásának kialakítása országos szinten nemzeti felelősség. Elérésének egyik összetevője pedig a közös civil-katonai kiképzés, az alapoktól a tapasztalat feldolgozásáig. A saját csapatok ABV-védelmi kiképzése szintén nemzeti hatáskörbe tartozik.

A következő szint a nemzetközi környezetben zajló kiképzés. Mind egy 5. cikkely szerinti hadművelet, mind egy válságkezelő művelet egy lehetséges ABV-esemény bekövetkeztekor rászorul a nemzetközi együttműködésre. A szövetségesek válságra adott válaszainak kialakítása és begyakorlása érdekében a NATO katonai gyakorlataiba civil elemeket építenek be. Ezen elemek részvételével végzett NATO-gyakorlatok növelik a résztvevők közötti kapcsolatok kialakításának hatékonyságát a tervezési szakaszban, és növelik az együttműködési képességet a végrehajtás során. A közös kiképzés segít a vezetők megfelelő döntéshozatalában; a vezetők folyamatos képzése alapvető az alegységek hadrafoghatóságának fenntartásához. Mindazonáltal a parancsnokok és törzseik felkészítése megkövetel egy NATO-szabályzót, amely tartalmazza a polgári és katonai érdekelt felek közötti együttműködés eljárásait a stratégiai, hadműveleti és harcászati szinten, egy ABV-esemény előtt, alatt és után.

Ezen kívül különböző katonai tanfolyamok és gyakorlatok állnak rendelkezésre a civil szakértők számára, a NATO oktatási, képzési, gyakorlati és értékelési irányelveinek megfelelően.

3.3. Felszerelés harmonizációja

Mivel az adott ország ABV-védelme nemzeti hatáskörbe tartozik, a polgári és katonai erők megfelelő, robusztus, modern felszerelésének biztosítása szintén nemzeti felelősség.

¹⁹ AJP-3.19(A)(Ver.1) Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation, dated 9 November 2018. 61.

²⁰ Resilience and Article 3.

Figyelembe véve a katonai és civil kihívások és követelmények közötti különbségeket, e felszerelés szabványosítása sok országban nem valósítható meg; ezért egy nemzetközi szintű civil-katonai közös gyakorlat esetén kicsi az esély a felszerelés szabványosítására. Ez nemcsak logisztikai kérdés, nehézségeket okozhat az információmegosztás során is.²¹

3.4. Létesítmények rendelkezésre állása

Nemzeti szinten általában rendeletek vagy egyezmények lehetővé teszik a polgári és katonai intézmények (például kórházak) és kiképzési létesítmények használatát. Párhuzamosságok léteznek, de a párhuzamosságok oka indokolt, figyelembe véve az intézmények és létesítmények képességeit.²²

3.5. Interoperabilitás

Az interoperabilitás – a széles körű és gyakori interakciók más szervezetekkel – kulcsfontosságú képességelem, különösen, ha civil és katonai szervezetek dolgoznak együtt.

Békeidőben a helyi polgári hatóságok irányítják a védekezést az ABV-incidensek kezelése során. Katonai művelet esetén a haderő parancsnoka a felelős a vezetésért. A közös vezetés és irányítás magában foglalja a művelethez hozzájáruló valamennyi erőt, és figyelembe veszi a nemzetközi és nem kormányzati szervezetekkel és más szereplőkkel folytatott koordinációt és együttműködést. A műveleteket általában központosított tervezés és irányítás jellemzi az erőfeszítés egységének elérése érdekében.

Az információkezelés az együttműködési képesség egy másik fontos eleme. A civil-katonai együttműködés erősítésének szükségességét a média és a kommunikáció területén már évekkel ezelőtt felismerték.²³

Amikor a feladat a NATO-műveletek támogatása, akkor az információkat a mozgósítás előtti szakaszban kell gyűjteni, és az összegyűjtött információkat figyelembe kell venni az előzetes tervezés és a válságreakálási tervezés során is. Ha azonban a befogadó nemzet érzékeny adatai nem állnak a NATO rendelkezésére, az értékelések helytelenek lehetnek.

A NATO-szövetségesek ABV Riasztási és Értesítési rendszert (ABV RIÉR) használnak mind nemzeti, mind nemzetközi szinten. A nemzeti központok részt vesznek a multinacionális ABV RIÉR gyakorlatokban az interoperabilitás és az információkezelés javítása érdekében. A nemzetek saját polgári információkezelési rendszerrel rendelkeznek, és legalább nemzeti szinten ezek a rendszerek összekapcsolódnak (kivételek előfordulhatnak). A katonai erőknél rendelkezniük kell azzal a hatáskörrel, hogy a válságtervezés részeként polgári-katonai információk megosztását végezzék.

²¹ 73/2020 JCBRN Defence COE Interim report, 3.c.(4) (a)(b), 2020.11.03.

²² 73/2020 JCBRN Defence COE Interim report, 3.c.(5), 2020.11.03.

²³ 73/2020 JCBRN Defence COE Interim report, 3.c.(8), 2020. 11. 03.

A jelenlegi katonai információmegosztási gyakorlatok nem egyeztethetők össze a gyors információmegosztás képességével.²⁴

A sikeres civil-katonai interakció megvalósulása céljából az információk megosztása kulcsfontosságú, hogy egy közös megegyezés alakulhasson ki a helyzetről és a szükséges intézkedésekről. A vonatkozó információk megosztása támogatja a bizalom, az önbizalom és az állandó párbeszéd kiépítését, de lehetővé teszi más konstruktív szereplők számára, hogy javítsák működésük hatékonyságát és eredményességét, illetve személyzetük biztonságát. Következésképpen a hadsereg érdeke, hogy proaktív módon megfelelő információkat szolgáltatson az ilyen szereplőknek. Másrészt az információbiztonság, amelyet jogszabály is szavatol, alapvető fontosságú az egyének, szervezetek és források védelmének biztosításához. A fegyveres erőkon belüli információk túlbiztosításának tendenciája félreértésekhez vezet, és korlátozza az együttműködés lehetséges szintjét a szükséges intézkedésekre vonatkozó eltérő értelmezések miatt. Az információk megosztására vonatkozó közös iránymutatások segítenek megtalálni az egyensúlyt a védelem, valamint az információ más megfelelő szervezetekkel való időben való megosztása és az összes érintett szereplő általi hasznosítása között. Tervezési iránymutatásra van szükség a nemzeti információkezelési rendszer NATO-erőkhöz való hozzáillesztéséhez, és fordítva.

3.6. Az mozgósítási idővel kapcsolatos szempontok

A következmények kezelése esetén a döntéshozatal, az időben történő mozgósítás, a telepítés és az együttműködés, információmegosztás a befogadó nemzeti hatóságokkal, a gyors beavatkozókcal és a helyi érdekelt felekkel döntő hatással van a sikerre. Egyes ABV-események hirtelen alakulnak ki, ezért gyors reakcióra van szükség. A készenléti idő csökkentése nem javasolt, de a döntéshozatali folyamat lerövidítése és a már meglévő képességek tisztázása – főleg azok, amelyek rövid időn belül rendelkezésre állnak – jobb kiindulási helyzetet teremt.

Az ABV-védelmi Alkalmi Harci Kötelék (CJ-CBRND-TF) erőteljes eszköz a Szövetséges Erők Európai Főparancsnoka (SACEUR) kezében az ABV-esemény kezeléséhez. Az egység aktiválásához az Észak-atlanti Tanács (NAC) jóváhagyás szükséges, ami időigényes. Annak érdekében, hogy a döntéshozatal rövidebb legyen, a főparancsnokot előzetesen felhatalmazhatja az Észak-atlanti Tanács, hogy aktiválja az ABV-védelmi képességeket, beleértve az ABV-védelmi Alkalmi Harci Köteléket is. A javaslat nem példa nélküli, az ABV Hadműveleti Értékelő Csoport aktiválását az Észak-atlanti Tanács korábban már előzetesen engedélyezte.²⁵

Tanácsadó testületként az ABV-védelmi Kiválósági Központ (JCBRN Defence COE) ABV háttértámogatása (CBRN Reachback) – amely szakterületi felelősökből és egy polgári és katonai szervezetekből álló hálózathoz áll²⁶ – a nap 24 órájában elérhető. Az ABV-háttértámogatás alapvető feladata az átfogó információgyűjtés és a következetes értékelés. Ez magában foglalja az ABV-fenyegetettség hadműveleti

²⁴ 73/2020 JCBRN Defence COE Interim report, 3.c.(8) (e) 2020. 11. 03.

²⁵ 73/2020 JCBRN Defence COE Interim report, 3.c.(2) (d) 2020. 11. 03.

²⁶ CBRN Reachback.

vagy harcászati felderítését és jellemzését, a létesítmények jellemzését és a törvénszéki állásfoglalást. A hatékony ABV-háttértámogatás folyamatossága alapvető hozzájárulást jelent a NATO tömegpusztító fegyverek elterjedésére, ABV-védelemre és helyreállításra adott válaszában teljes spektrumához, és a megelőzés pillérének legfontosabb katonai eszköze. Ez a képesség a megfelelő jóváhagyással rövid időn belül el tudja látni tanácsadói szerepét.

3.7. Következtetés, javaslatok

A balkáni és afganisztáni missziókban már sokszor demonstrálták a civil-katonai interakciót, de hogyan lehet mindezt megvalósítani külön NATO-felhatalmazás nélkül, ha a gyorsaságot megköveteli a feladat? Kit kell delegálni, milyen szinten? Egy NATO-haderőnek engedélyezhető-e a teljes civil-katonai interakció lebonyolítása, vagy elég katonai összeköttetést teremteni az érintett befogadó nemzettel?

A különböző NATO-kiadványoknak átfogóan kell megvitatnia ezeket a kérdéseket. Civil-katonai interakcióval és az ABV-védelemmel kapcsolatos információk sok NATO kiadványban megtalálhatók, de összehasonlítva őket számos ellentmondás fedezhető fel, és nincs koherens iránymutatás a katonai és civil képességek támogatására és támogatottságára. Átfogó civil-katonai koncepciódokumentum kidolgozására lenne szükség az ABV-védelmi területen folytatott civil-katonai együttműködés megtervezésére, előkészítésére és működtetésére, figyelembe véve a NATO átfogó, stratégiai szintű irányelvét a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megelőzésére és az ABV-fenyegetések elleni védelemre.²⁷

Az iránymutatások nem teljes körűek, és az egyes nemzetek szükségletei alapján kell testre szabni őket. Meg kell vizsgálni és gyakorolni kell a NATO közös polgári-katonai reagáló erők bevetésére, a polgári és katonai képességek fejlesztésére vonatkozó együttműködési és tervezési mechanizmusokat.

A gyors reagálás létfontosságú az ABV-események elleni védekezés során, éppen ezért a döntési mechanizmus idejét le kell rövidíteni válságreagáláskor. A nemzeteknek összhangban a NATO-alapszerződés 3. cikkelyével az ország ellenálló képességének fokozásához folyamatos együttműködésre van szükségük a partnerekkel és más nemzetközi szervezetekkel, köztük az Egyesült Nemzetek Szervezetével (ENSZ) és különösen az Európai Unióval (EU).

Felhasznált irodalom

AJP-3.8(B)(Ver.1) Allied Joint Doctrine for Comprehensive CBRN Defence, dated 3 October 2018. 65.

AJP-3.19(A)(Ver.1) Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation, dated 9 November 2018. 61.

²⁷ 73/2020 JCBRN Defence COE Interim report.4.1. 2020. 11. 03.

- Az Észak-atlanti Szerződés. Online: www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Tenyek-Konyve-tenyek-konyve-1/nato-16647/dokumentumok-1831D/az-eszak-atlanti-szerzodes-1831E/
- Berek Tamás: ABV (CBRN) tűzserézcsoport, mint a biztonsági kihívásokra adott válaszlépés. *Bolyai Szemle*, 25. (2016), 4. 22–34.
- Berek Tamás – Pellérdi Rezső: ABV (CBRN) kihívásokra adott válaszlépések az EU-ban. *Bolyai Szemle*, 20. (2011), 3. 55–72.
- CBRN Reachback. Online: www.jcbrncoe.org/index.php/reachback
- CIMIC Handbook updated 11 February 2020. Online: www.handbook.cimic-coe.org/
- Combined Joint Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Defence Task Force. Online: www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49156.htm
- Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre. Online: www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52057.htm
- Grósz Zoltán – Berek Tamás: ABV veszély elkerülésének rendszabályai. *Bolyai Szemle*, 16. (2007), 4. 50–61.
- JCBRN Defence COE: Discussion Paper, Discovery Experiment to Inform Implementation of comprehensive CBRN civ-mil capabilities, dated 02. October 2020.
- 73/2020 JCBRN Defence COE Interim report dated 03 November 2020.
- Moore, Melinda – Michael A. Wermuth – Laura Werber Castaneda – Anita Chandra – Darcy Noricks – Adam C. Resnick – Carolyn Chu – James J. Burks: *Bridging the Gap: Developing a Tool to Support Local Civilian and Military Disaster Preparedness*. A Joint Endeavor Of Rand Health And the Rand National Defense Research Institute Center for Military Health Policy Research, 2010. Online: www.academia.edu/22940272/Bridging_the_Gap_Developing_a_Tool_to_Support_Local_Civilian_and_Military_Disaster_Preparedness?email_work_card=view-paper
- NATO Response Force. Online: www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49755.htm
- NATO's Comprehensive, Strategic-Level Policy for Preventing the Proliferation of Weapons of Mass Destruction (WMD) and Defending against Chemical, Biological, Radiological and Nuclear (CBRN) Threats, dated 1 September 2009. Online: www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_57218.htm
- Pellérdi Rezső: Korunk kihívása a nukleáris terrorizmus. In Mankovits Tamás – Molnár Sándor Károly – Németh Sarolta (szerk.): *Tavaszi Szél. Konferenciakiadvány*. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2007.
- Pellérdi Rezső: *Az ABV védelem kihívásai háborús és békeműveletekben. PhD-értekezés*. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2007. 5–6.
- Pellérdi Rezső – Tamás Berek: Redefining the CBRN risk assessment. *Academic and Applied Research in Military and Public Management Science*, 8. (2009), 12. 159–172.
- Nemzetközi kapcsolatok – NATO. Online: www.katasztrofavedelem.hu/159/nato
- Resilience and Article 3. Online: www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132722.htm
- Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*. 2010. 21–22. Online: www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf
- Szenes Zoltán: *Honvédelem – Védelempolitika. Kormányzati tanulmányok*. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 44–49.